

SAVIENĪBAS AUGSTĀ
PĀRSTĀVE ĀRLIETĀS UN
DROŠĪBAS POLITIKAS
JAUTĀJUMOS

Briselē, 14.6.2019.
JOIN(2019) 12 final

**KOPĪGAIS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN
REĢIONU KOMITEJAI**

Ziņojums par Rīcības plāna dezinformācijas apkarošanai īstenošanu

A. Ievads

Demokrātisko procesu un iestāžu aizsargāšana pret dezinformāciju¹ ir nopietns izaicinājums mūsu sabiedrībai. Šā jautājuma risināšanai ES ir izveidojusi tādu stabilu sistēmu koordinētai rīcībai, kas pilnībā atbilst mūsu Eiropas vērtībām un pamattiesībām.

Eiropas demokrātija ir tikai tik spēcīga, cik aktīvi tajā līdzdarbojas iedzīvotāji. Rekordaugstā vēlētāju aktivitāte nesenajās Eiropas Parlamenta vēlēšanās liecina, cik ļoti Eiropas iedzīvotājiem rūp Savienības nākotnes veidošana.

Lai gan vēl ir pārāgri izdarīt galīgos secinājumus par dezinformācijas līmeni un ietekmi uz šīm vēlēšanām, ir skaidrs, ka pasākumi, kas veikti, īstenojot kopīgo Rīcības plānu dezinformācijas apkarošanai², un vēlēšanu pasākumu pakete³ ir palīdzējuši novērst uzbrukumus un atklāt dezinformāciju. Šo pasākumu iedvesmoti, daudzi žurnālisti, faktu pārbaudītāji, platformas, valstu iestādes, pētnieki un pilsoniskā sabiedrība palīdzēja veicināt izpratni par to, kā stāties pretīm šiem draudiem. Pateicoties labākai sabiedrības informētībai, ļaunprāšiem ir grūtāk manipulēt ar publiskajām debatēm.

Tomēr nedrīkst ieslīgt pašapmierinātībā, un cīņa pret dezinformāciju ir jāturpina. Tas ir ilgtermiņa uzdevums, kas skar visas mūsu sabiedrības daļas un kura īstenošanai nepieciešama pastāvīga apņēmība un centieni. Lai aizsargātu Savienības demokrātiskos procesus un iestādes pret manipulācijām un dezinformāciju, ir jādara vairāk.

Šodien izplatītajā Komisijas un Augstās pārstāves paziņojumā ir sniegts pirmais novērtējums par līdz šim panākto progresu un izklāstītas galvenās atziņas nākotnei. Tajā ir sīkāk izskaidrots, kā rīcības plāns un vēlēšanu pasākumu pakete ir palīdzējuši apkarot dezinformāciju Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā. Tas ir arī Komisijas un Augstās pārstāves devums Eiropadomes 2019. gada 20. un 21. jūnija sanāksmei.

B. Ceļā uz koordinētu pieeju dezinformācijas apkarošanai

Pieņemot Rīcības plānu dezinformācijas apkarošanai, Komisija un Augstā pārstāve ir ielikušas stingru pamatakmeni draudu novēršanai gan ES, gan ārpus tās. Visi attiecīgie dalībnieki, to vidū ES iestādes, dalībvalstis, nozare un pilsoniskā sabiedrība, pildīja savus attiecīgos pienākumus šādos četros darbības virzienos:

¹ Komisija dezinformāciju definē kā “pārbaudāmi nepatiesu vai maldinošu informāciju, kas tiek sagatavota, publicēta un izplatīta, lai gūtu ekonomisku labumu vai tīši maldinātu sabiedrību, un var radīt kaitējumu sabiedrībai. Dezinformācija nav kļūdaini ziņojumi, satīra, parodija vai skaidri norādītas atbalstītāju ziņas un komentāri.” (COM(2018)236). Dezinformācijas mērķis ir novērst uzmanību, šķelt un sēt šaubas, sagrozot un viltojot faktus, lai tādējādi mulsinātu cilvēkus un vājinātu viņu ticību iestādēm un iedibinātiem politiskajiem procesiem.

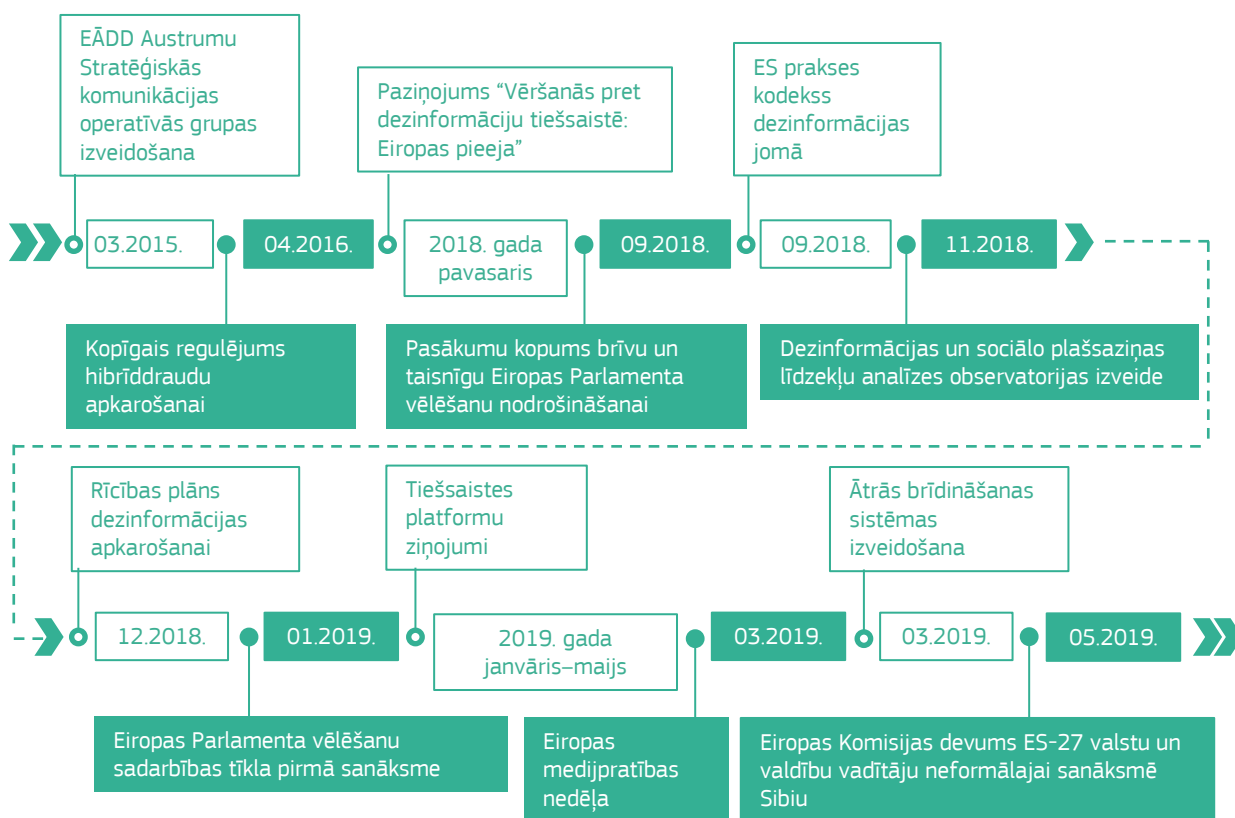
² JOIN(2018)36.

³ Vēlēšanu pasākumu paketē ietilpst Komisijas Paziņojums par brīvu un taisnīgu Eiropas Parlamenta vēlēšanu nodrošināšanu, COM (2018) 637; Komisijas Ieteikums par vēlēšanu sadarbības tīkliem, tiešsaistes pārredzamību, aizsardzību pret kiberdrošības incidentiem un cīņu pret dezinformācijas kampaņām saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām, COM(2018) 5949; Komisijas vadlīnijas par Savienības datu aizsardzības regulējuma piemērošanu vēlēšanu kontekstā, COM (2018) 638; Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2019/493 (2019. gada 25. marts), ar ko attiecībā uz pārbaudes procedūru, kura saistīta ar personas datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā, groza Regulu (ES, Euratom) Nr. 1141/2014, OV L 85I , 27.3.2019., 7.–10. lpp.

1. Eiropas Savienība ir nostiprinājusi spējas identificēt dezinformāciju un pretdarboties tai, izmantojot Stratēģiskās komunikācijas operatīvo grupu un Eiropas Ārējās darbības dienesta ES Hibrīddraudu analīzes vienību. Turklāt, izveidojot ātrās brīdināšanas sistēmu, kura veicina informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un ES iestādēm, tā ir uzlabojusi arī koordinēto reaģēšanu.
2. ES strādāja kopā ar tiešsaistes platformām un nozares pārstāvjiem, izveidojot brīvprātīgu ES prakses kodeksu dezinformācijas jomā, lai uzlabotu politisko paziņojumu pārredzamību un novērstu platformu pakalpojumu manipulatīvu izmantošanu. Tas ļauj lietotājiem saprast, kāpēc viņi redz konkrētu politisko saturu un reklāmas, kā arī redzēt to izcelsmi un izvietotājus.
3. Ar ziņojumapmaiņu, kas vairāk balstīta uz faktiem, un jauniem centieniem veicināt plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, Komisija un Augstā pārstāve sadarbībā ar Eiropas Parlamentu palīdzēja veicināt informētību un noturību pret dezinformāciju sabiedrībā.
4. Komisija ir atbalstījusi dalībvalstu centienus nodrošināt vēlēšanu integritāti un stiprināt Savienības demokrātisko sistēmu noturību, veicinot sadarbību, sniedzot norādes un atbalstu, kā arī ar likumdošanas pasākumiem.

Pārskats par ES kopīgo un koordinēto rīcību dezinformācijas apkarošanai

1. Spēju uzlabošana un koordinētas reaģēšanas stiprināšana

Komisija un Augstā pārstāve stiprināja Savienības spējas atklāt, analizēt un atmaskot dezinformāciju, kā arī nodrošināt koordinētu reaģēšanu, jo īpaši izmantojot ātrās brīdināšanas sistēmu. Tas jo īpaši tika darīts, pastiprinot saistītos darba virzienus Komunikācijas ģenerāldirektorātā un piešķirot papildu finanšu un cilvēkresursus Eiropas Ārējās darbības dienesta stratēģiskās komunikācijas operatīvajām

grupām. Piemēram, budžeta palielināšana palīdzēja Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvajai grupai paplašināt darbību loku un turpināt attīstīt profesionālu monitoringu.

Ātrās brīdināšanas sistēma veicināja ikdienas informācijas apmaiņu un dalīšanos informācijā starp ES iestādēm un dalībvalstīm par vairākiem gadījumiem un tendencēm saistībā ar dezinformāciju.

Pašlaik pieejamie pierādījumi nav ļāvuši identificēt konkrētu pārrobežu dezinformācijas kampaņu no ārējiem avotiem, kas īpaši vērsta pret Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Tomēr savāktie pierādījumi liecina par nepārtrauktām dezinformācijas darbībām, ko nolūkā mazināt vēlēšanu aktivitāti un ietekmēt viņu izvēli turpināja Krievijas avoti⁴. Tās aptvēra plašu jautājumu loku, sākot ar Savienības demokrātiskās leģitimitātes apšaubīšanu un beidzot ar konfrontējošām publiskām debatēm par tādiem jautājumiem kā migrācija un suverenitāte. Tas apstiprina, ka valsts un nevalstisku rīcībaspēku⁵ īstenotas dezinformācijas kampaņas rada hibrīddraudus Eiropas Savienībai.

Bija novērojama pastāvīga tendence, ka ļaunprātīgi rīcībaspēki izmanto dezinformāciju, lai popularizētu galējus viedokļus un polarizētu vietējās debates, arī ar nepamatotiem uzbrukumiem ES. Vietējie politikas rīcībaspēki bieži vien pielietoja taktiku un vēstījumus, ko Krievijas avoti izmantoja uzbrukumiem ES un tās vērtībām⁶. Bija iesaistīti arī citi ārēji rīcībaspēki.

Ļaunprātīgi rīcībaspēki ir izmantojuši ugunsgrēku Dievmātes katedrālē kā ilustrāciju it kā notiekošajam rietumu un kristīgo vērtību norietam ES. Viņi arī bez kavēšanās sasaistīja politisko krīzi Austrijā ar tai sekojošo valdības krišanu ar “Eiropas slepeno valsti”, “Vācijas un Spānijas drošības dienestiem” un atsevišķām personām. Stāsti par Eiropas Parlamenta likumdošanas pilnvaru neatbilstību un tā atrašanos lobistu varā tika izplatīti nolūkā mazināt līdzdalību vēlēšanās⁷.

Šo rīcībaspēku izmantotā taktika attīstās tikpat strauji kā valstu un tiešsaistes platformu pieņemtie pasākumi. Tā vietā, lai veiktu plaša mēroga operācijas digitālajās platformās, šie rīcībaspēki, jo īpaši tie, kas saistīti ar Krievijas avotiem, tagad, šķiet, izvēlējas mazāka mēroga, lokalizētas darbības, kuras ir grūtāk atklāt un atmaskot.

Ņemot vērā to, ka dezinformācijas darbības kļūst aizvien sarežģītākas un ka neatkarīgiem pētniekiem ir grūti piekļūt attiecīgiem platformu datiem, galīgā novērtējuma veikšanai par dezinformācijas kampaņu tvērumu un ietekmi būs nepieciešams laiks un pilsoniskās sabiedrības, akadēmisko aprindu, publiskā sektora dalībnieku un tiešsaistes platformu saskaņoti centieni.

Ātrās brīdināšanas sistēma ir apliecinājusi savu vērtību, veicinot ciešāku sadarbību starp ES iestādēm un valstu iestādēm. Mijiedarbības gadījumu skaits starp iestādēm ir pastāvīgi audzis, un šis rīks ir kļuvis par atskaites punktu cīņā pret dezinformāciju. Tas ir arī stiprinājis sadarbību ar tiešsaistes platformām, lai gan tām joprojām jāiemācas labāk reaģēt uz ārējiem ziņojumiem par neautentisku

⁴ To dezinformācijas gadījumu skaits (998), kas saistīti ar Krievijas avotiem un kurus kopš 2019. gada janvāra dokumentējusi Austrumu Stratēģiskās komunikācijas operatīvā grupa, ir divkārtšojies salīdzinājumā ar to pašu laikposmu 2018. gadā (434).

⁵ Sk. jo īpaši *Facebook* paziņojumus par lapu, grupu un kontu slēgšanu citās valstīs <https://newsroom.fb.com/news/>.

⁶ <https://www.isdglobal.org/isd-publications/interim-briefing-propaganda-and-digital-campaigning-in-the-eu-elections/>.

⁷ Sīkākai informācijai par dezinformācijas gadījumiem šajos jautājumos skatīt *EUvsDisinfo* portālu <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/>.

rīcību un ļaunprātīgu saturu. Ātrās brīdināšanas sistēma arī veicināja sadarbību ar starptautiskiem partneriem, piemēram, G7 un Ziemeļatlantijas līguma organizāciju, un nākotnē tā tiks nostiprināta vēl vairāk.

2. Prakses kodeksa dezinformācijas jomā īstenošana

Tiešsaistes platformas ir kļuvušas par svarīgiem informācijas avotiem daudziem ES iedzīvotājiem. Tāpēc tām var būt būtiska loma dezinformācijas izplatīšanā. Tieši šā iemesla dēļ Komisija ir aicinājusi platformas pastiprināt centienus cīņā pret dezinformāciju. Rezultātā galvenās platformas, to skaitā *Facebook*, *Google* un *Twitter*, kā arī programmatūras uzņēmumi un struktūras, kas pārstāv reklāmas nozari, 2018. gadā pieņēma pašregulatīvu prakses kodeksu dezinformācijas jomā⁸. Šādā veidā tās brīvprātīgi apņēmas uzlabot savu pakalpojumu pārredzamību, pārskatatbildību un uzticamību.

Ņemot vērā 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanas, Komisija un Eiropas Audiovizuālo mediju pakalpojumu regulatoru grupa (*ERGA*)⁹ veica *Facebook*, *Google* un *Twitter* veikto darbību mērķtiecīgu monitoringu, pamatojoties uz ikmēneša ziņojumiem, ko šīs platformas iesniedza no 2019. gada janvāra līdz maijam¹⁰. Veicot šo monitoringu, tika konstatēti šādi sasniegumi:

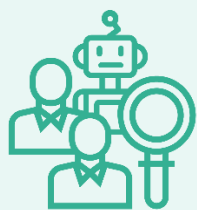
- ▶ tiešsaistes platformas uzlaboja **reklāmu izvietošanas uzmanišanu**, lai ierobežotu ļaunprātīgu klikšķesmu izvietošanas praksi un samazinātu reklāmas ieņēmumus tiem, kas publicē dezinformāciju. To ikmēneša ziņojumos tika sniegta pa dalībvalstīm sistematizēta un detalizēta informācija par izņemto reklāmu skaitu un to reklāmas kontu skaitu, kas slēgti maldinošas vai dezinformējošas darbības dēļ¹¹;
- ▶ visas trīs minētās tiešsaistes platformas pastiprināja centienus uzlabot **politisko reklāmu pārredzamību**, jo īpaši marķējot tās un darot tās publiski pieejamas caur reklāmu bibliotēkām, kurās iespējams veikt meklēšanu;
- ▶ platformas ziņoja par to, ka veikušas pasākumus **savu pakalpojumu integritātes** stiprināšanai. Tās ziņoja, ka galveno uzmanību pievērš manipulatīvām darbībām, kuru nolūks ir ar koordinētu darbību darīt saturu redzamāku, kā arī robotprogrammatūras izmantošanai un viltus kontiem.

⁸ *Microsoft* kļuva par kodeksa parakstītāju 2019. gada maijā.

⁹ Pilnu ziņojumu *ERGA* pieņems 2019. gada 20. un 21. jūnija sanāksmē.

¹⁰ Komisija šos ziņojumus publicēja kopā ar savu novērtējumu par prakses kodeksa īstenošanas progresu.

¹¹ Šādas darbības ietver uzdošanos par kādu citu, spamošanu, identitātes sagrozīšanu, saites uz “reklāmas fermām” un/vai viltvārzu vietnēm. Piecu mēnešu laikā *Google* veica pasākumus pret 131 621 ES bāzētiem reklāmkontiem par nepatiesas informācijas sniegšanas politikas pārkāpumiem un pret 26 824 ES bāzētiem reklāmkontiem par nepietiekama oriģinālā satura politikas pārkāpumiem; turklāt uzņēmums vērsās pret 1188 ES bāzētiem izdevējkontiem par vērtīga satura politikas pārkāpumiem. *Facebook* ziņoja par aptuveni 1,2 miljoniem no ES izvietotām reklāmām, kas pārkāpj uzņēmuma politiku attiecībā uz zemas kvalitātes vai traucējošu saturu, maldinošu vai nepatiesu saturu vai tā sistēmu apiešanu. *Twitter* ziņoja par ES paredzētu 6018 reklāmu noraidīšanu par to, ka tika pārkāpta uzņēmuma nepieņemamas uzņēmējdarbības prakses politika attiecībā uz reklāmu, kā arī par 9508 ES paredzētu tādu reklāmu noraidīšanu, kas pārkāpa uzņēmuma reklāmas kvalitātes politiku.

No janvāra līdz maijam tiešsaistes platformas ir vērsušās pret neautentisku rīcību, lai visā pasaulē ierobežotu spamošanas apjomu un dezinformāciju. *Google* ziņoja, ka visā pasaulē ir slēdzis vairāk nekā 3,39 miljonus *Youtube* kanālu un 8600 kanālu par pārkāpumiem pret uzņēmuma spamošanas un uzdošanās par citiem politiku. *Facebook* 2019. gada pirmajā ceturksnī atspēja 2,19 miljardus viltus kontu un veica konkrētas darbības pret ES nebāzētām un 168 ES bāzētām lapām, grupām un kontiem, no kuriem tika veiktas neautentiskas darbības pret ES dalībvalstīm. *Twitter* vērsās pret gandrīz 77 miljoniem surogātipa vai viltus kontiem visā pasaulē.

Dienās pirms vēlēšanām tiešsaistes platformas identificēja un slēdza vēl citus dezinformāciju un naida runu izplatītājus pēc tam, kad bija saņēmušas brīdinājumus no neatkarīgiem pētniekiem un žurnālistiem¹². Tika ziņots, ka vairāk nekā 600 grupas un *Facebook* lapas Francijā, Vācijā, Itālijā, Apvienotajā Karalistē, Polijā un Spānijā ir izplatījušas dezinformāciju un naida runu vai izmantojušas viltus profilus, lai mākslīgi izceltu to partiju vai vietņu saturu, kuras tās atbalstīja. Šīs lapas ģenerēja 763 miljonus lietotāju skatījumu. Pētnieku, faktu pārbaudītāju un pilsoniskās sabiedrības ziņojumos tika konstatēti arī citi plaša mēroga mēģinājumi manipulēt ar balsošanas paradumiem vismaz deviņās dalībvalstīs¹³.

Neraugoties uz minētajiem centieniem, platformām tomēr jādarā vairāk, lai iedarbīgi cīnītos pret dezinformāciju. Lai gan *Facebook* uzlaboja savu pārredzamību attiecībā uz problēmjautājumos balstītām reklāmām¹⁴, *Google* un *Twitter* to nav izdarījuši, un joprojām nav atrisināti jautājumi par to, cik iedarbīgi ir visu parakstītāju veiktie pārredzamības pasākumi. Turklāt platformas nesasniedza pietiekamu progresu attiecībā uz reklāmu mitinošu tīmekļa vietņu pārredzamības palielināšanu, kas daļēji skaidrojams ar reklāmas nozares ieinteresētības trūkumu.

Visām platformām būtu arī jānodrošina aktīva un auglīga sadarbība ar faktu pārbaudītājiem visās dalībvalstīs, un tām būtu jāsniedz lietotājiem iespējas labāk atklāt dezinformāciju. To var panākt, piemēram, sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļu organizācijām izstrādājot uzticamības rādītājus.

Platformām būtu arī jānodrošina pētnieku aprindām jēgpilna piekļuve datiem saskaņā ar personas datu aizsardzības noteikumiem. Sadarbība ar pētniekiem ļaus labāk atklāt un analizēt dezinformācijas kampaņas, pienācīgi uzraudzīt kodeksa īstenošanu un neatkarīgi pārraudzīt algoritmu darbību. Komisija turpinās rīkoties, lai panāktu, ka kodeksu plaši sāk izmantot visas attiecīgās ieinteresētās personas.

Pēc tā sākotnējā 12 mēnešu īstenošanas perioda Komisija līdz gada beigām novērtēs kodeksa iedarbīgumu. Ja šā novērtējuma rezultāti nebūs apmierinoši, Komisija var ierosināt turpmākas iniciatīvas, arī regulatīvus pasākumus.

¹² <https://www.theguardian.com/world/2019/may/22/far-right-facebook-groups-spreading-hate-to-millions-in-europe>.

¹³ *Avaaz* (2019): *Far Right Networks of Deception*; *Institute for Strategic Dialogue* (2019): *2019 EU Elections Information Operations Analysis: Interim Briefing Paper*; *Avaaz & Institute for Strategic Dialogue* (2019): *Disrupted: Evidence of Widespread Digital Disruption of the 2019 European Parliament Elections*.

¹⁴ Piemēram, imigrācija, politiskās vērtības, pilsoniskās un sociālās tiesības, drošība un ārpolitika un vides politika.

3. Izpratnes veicināšana un sabiedrības noturības uzlabošana

Lai cīnītos pret dezinformāciju un veicinātu sabiedrības noturību, ir jāapvieno spēki. To var panākt, sniedzot attiecīgas iespējas iedzīvotājiem un pilsoniskajai sabiedrībai un nodrošinot uz faktiem balstītu komunikāciju par ES. Pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām ES iestādes cieši sadarbojas šādās jomās.

- **Izpratnes veicināšana par dezinformāciju.** Lai visās ES dalībvalstīs veicinātu sabiedrības izpratni par dezinformāciju, ES iestādes uzsāka virkni iniciatīvu, kas ietvēra seminārus, konferences un preses brīfingus. Kopumā tajos piedalījās simtiem žurnālistu, tādējādi uzlabojoties izpratnei par dezinformācijas draudiem un tvērumu. Apmeklētāju grupām paredzētajās informatīvajās sanāksmēs, tostarp Eiropas Jaunatnes nedēļas laikā Briselē, piedalījās aptuveni 200 dalībnieki no pilsoniskās sabiedrības, universitātēm un jaunatnes organizācijām.

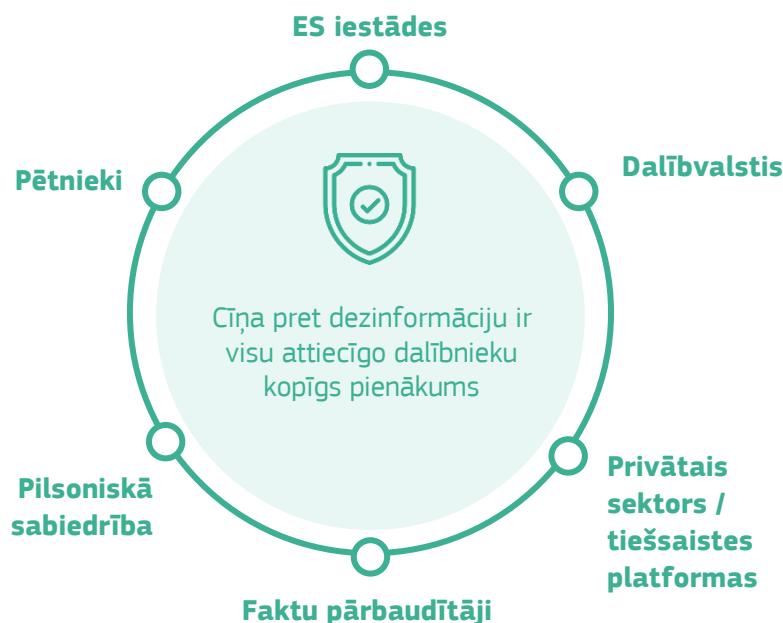
Jauno ES datu aizsardzības noteikumu dēļ Vācijā bija izplatījies mīts, ka bērni vairs nevarēsot savas pilsētas Ziemassvētku eglē tradicionāli iekarināt vēstules Ziemassvētku vecītim. Lai gan ES datu aizsardzības noteikumi tika izstrādāti, lai nepieļautu, ka personas dati tiek lietoti bez attiecīgās personas atļaujas, nekur nav teikts, ka bērni nedrīkstētu publiski paust savas vēlmes par Ziemassvētku dāvanām, ja tam piekrīt viņu vecāki.

- **Labāka komunikācija par ES politikas virzieniem.** Lai veicinātu izpratni un uzlabotu zināšanas par ES ietekmi uz ikdienas dzīvi, ES iestādes izmantoja sociālos plašsaziņas līdzekļus¹⁵ un informatīvās kampaņas¹⁶, lai proaktīvi un daudzās valodās vērstos pie miljoniem ES iedzīvotāju. Eiropas Parlaments uzsāka izpratnes veicināšanas kampaņu “Šoreiz es balsošu”¹⁷, un vairākas valstu iestādes rīkojās līdzīgi. Izmantojot īpašas kampaņas, Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests ievērojami paplašināja savu pozitīvo komunikāciju, tādējādi sasniedzot miljoniem iedzīvotāju.
- **ES spēju stiprināšana reaģēšanai uz dezinformāciju.** Izmantojot gan akadēmisko, gan institucionālo kompetenci, Komisija sadarbojās ar Eiropas Ārējās darbības dienestu un Eiropas Parlamentu, lai sagatavotu un izplatītu mītus klievēdošus un izpratni veicinošus materiālus. Iekšējais Komisijas tīkls cīņai pret dezinformāciju sadarbībā ar citām ES iestādēm regulāri darbojās, apvienojot politisko zinātību un īpašās zināšanas par komunikāciju. Lai atmaskotu dezinformāciju, vairākas Komisijas pārstāvniecības savās tīmekļa vietnēs izveidoja lapas iesīkstējušu mītu par ES atspēkošanai un izveidoja partnerības ar faktu pārbaudītājiem, redaktoru grupām un citām pilsoniskās sabiedrības iniciatīvām.

¹⁵ Komisija savos sociālo plašsaziņas līdzekļu kontos regulāri informē par dezinformāciju: *Twitter*, *Facebook*, *Instagram* un *LinkedIn* kontā laikposmā no 2018. gada janvāra līdz 2019. gada aprīlim tika publicēti 57 ieraksti, kas ģenerēja 54 781 mijiedarbības un 3 256 476 skatījumus (tikai *Twitter* un *Facebook*), un sasniedza 385 655 cilvēkus (tikai *Facebook* un *Instagram*).

¹⁶ Rezultātu Eiropa (*InvestEU*, darbojas 16 dalībvalstīs ar vairāk nekā 240 miljoniem potenciālo kontaktu 2017.–2018. gadā), Eiropa, kas dod iespējas (*EUandME*, kura mērķauditorija ir aptuveni 100 miljoni ES iedzīvotāju 18–35 gadu vecumā ar vairāk nekā 60 miljoniem potenciālo kontaktu 2018.–2019. gadā) un Eiropa, kas aizsargā (mērķauditorija – 35–55 gadus veci iedzīvotāji ar gandrīz 60 miljoniem potenciālo kontaktu 2018.–2019. gadā).

¹⁷ Šajā kampaņā piedalījās 300 000 atbalstītāju, kas debatēja par Eiropu savās vietējās kopienās un sociālajās grupās – gan tiešsaistē, gan bezsaistē. Partnerībā ar Parlamentu vēlēšanas reklamēja vairāk nekā 340 Eiropas mēroga organizācijas.

- **Sabiedrības noturības stiprināšana caur plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi.** Lai digitālajā laikmetā iedzīvotāji spētu pieņemt informācijā balstītus lēmumus, ļoti svarīga ir plašsaziņas līdzekļu lietotprasme augstā līmenī. Tas ir priekšnoteikums plaukstošai un modernai demokrātijai. Lai paplašinātu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes iniciatīvas visā ES un izceltu paraugpraksi, jo īpaši reģionālā un valsts līmenī, Komisija organizēja pirmo Eiropas medijpratības nedēļu ar vairāk nekā 320 pasākumiem ES¹⁸. Saskaņā ar jauno Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvu¹⁹ dalībvalstīm vajadzēs veicināt plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes pasākumus savu valstu sistēmās, to veicot ciešā sadarbībā ar regulatoriem un citām ieinteresētajām personām.
- **Iespēju sniegšana pilsoniskajai sabiedrībai.** Starptautiskais fakto pārbaudes tīkls izveidoja neatkarīgu fakto pārbaudītāju Eiropas filiāli, kas aptver 14 dalībvalstis, un izveidoja tīmekļa lapu 11 ES valodās. Komisija turpinās veicināt neatkarīgu fakto pārbaudītāju un akadēmisko pētnieku daudzdisciplināras kopienas izveidi. Programmas “Apvārsnis 2020” satvarā Komisija atbalstīja ieguldījumus jaunās tehnoloģijās satura verifikācijai un izplatīšanai ar sociālo plašsaziņas līdzekļu starpniecību. Savienības kaimiņvalstīs Komisija pastiprināja centienus veidot saiknes starp ES un partnervalstu pilsoniskajām sabiedrībām. Tas ļāva apzināt un pārbaudīt kopienas virzītus risinājumus dezinformācijas apkarošanai.

Komisija izveidoja Dezinformācijas un sociālo plašsaziņas līdzekļu analīzes sociālo observatoriju (*SOMA*), kas veicina tīklu veidošanu, zināšanu apmaiņu un paraugprakses izstrādāšanu starp neatkarīgiem fakto pārbaudītājiem. Pirmajai 14 Eiropas fakto pārbaudes organizāciju grupai ir piekļuve *SOMA*, kas sāk arī piedāvāt daudzdisciplinārus centrus dezinformācijas pētniecībai. Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments arī nodrošinās finansējumu (2,5 miljoni euro) jaunai digitālo pakalpojumu infrastruktūrai, kas paredzēta fakto pārbaudītāju un pētnieku tīkla veidošanai.

¹⁸ Šī iniciatīva tika īstenota sadarbībā ar dalībvalstīm un norisinājās no 2019. gada 18. līdz 22. martam.

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/1018 (2018. gada 14. novembris).

4. Vēlēšanu integritātes aizsargāšana

Kopš *Facebook/Cambridge Analytica* gadījuma un atklājumiem par vēlēšanu traucēšanu visā pasaulē Komisija ir izlēmīgi rīkojusies, lai aizsargātu vēlēšanu integritāti un palielinātu sabiedrības noturību, jo īpaši izmantojot vēlēšanu pasākumu paketi. Šie pasākumi palīdzēja sasniegt konkrētus rezultātus šādās jomās.

- ▶ **Labāka vēlēšanu iestāžu koordinācija.** Vēlēšanu tīkli, kas sastāv no iestādēm, kuru kompetence saistīta ar vēlēšanām, un kas izveidoti sadarbībā ar dalībvalstīm, ļāva būt labāk sagatavotiem iespējamiem draudiem un pirms vēlēšanām labāk koordinēt darbības valstu un ES līmenī. To darbības ietvērā draudu un nepilnību apzināšanu, gatavību krīzēm, izpratnes veicināšanas kampaņas, centienus pretdarboties dezinformācijai, piemērojamo noteikumu uzraudzīšanu un izpildes nodrošināšanu un piemērojamo valstu likumu un procedūru analizēšanu. Izveidotā sadarbība iedarbīgi atbalstīja sagatavošanos vēlēšanām dalībvalstīs un palīdzēja novērst dažas atšķirības šajā sarežģītajā jomā.
- ▶ **Labāka aizsardzība pret kiberdraudiem.** Ar Eiropas Savienības Tīklu un informācijas drošības aģentūras (*ENISA*) atbalstu tika organizētas praktiskās nodarbības, un Komisija un Parlaments palīdzēja stiprināt sagatavotību un noturību pret kiberdraudiem²⁰. Eiropas Savienības iestādes veica pasākumus, lai aizsargātu ES iestāžu un to izraudzīto galveno pārstāvju sociālo plašsaziņas līdzekļu kontus²¹. Līdz ar jauna tiesiskā regulējuma pieņemšanu²² ES tagad var arī noteikt sankcijas (piemēram, aktīvu iesaldēšana, ceļošanas aizliegums), lai novērstu kiberuzbrukumus, kas rada ārējus draudus Savienībai vai tās dalībvalstīm, un reaģētu uz tiem.
- ▶ **Personas datu ļaunprātīga izmantošana.** Lai precizētu datu aizsardzības pasākumus, Komisija izdeva norādījumus²³ par to, kā vēlēšanu kontekstā piemērot Vispārīgo datu aizsardzības regulu. Eiropas Datu aizsardzības kolēģija arī izdeva paziņojumu par personas datu izmantošanu politiskajās kampaņās²⁴, apņēmoties sadarboties ar citām attiecīgām iestādēm, lai nodrošinātu uzticēšanos vēlēšanu drošībai un integritātei. Turklāt stājās spēkā jauni pasākumi, ar kuriem ievieš sankcijas par Eiropas politisko partiju veiktiem datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem²⁵. Komisija ieteica dalībvalstīm pieņemt tādu pašu pieeju valstu līmenī.

²⁰ Divas *ENISA* organizētas mācības palīdzēja valstu iestādēm sagatavoties incidentiem, kuru mērķis ir radīt šaubas par vēlēšanu leģitimitāti, un scenārijam, kurā kiberuzbrukumi tiek veikti kritiskajā infrastruktūrā pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām un to laikā. Pēdējās mācībās, kas norisinājās 2019. gada maijā, piedalījās vairāk nekā 70 incidentu risināšanas eksperti no ES dalībvalstīm.

²¹ ES datorapdraudējumu reaģēšanas vienības sniegtais sociālo plašsaziņas līdzekļu nodrošināšanas pakalpojums (*SMAS*).

²² Padomes Regula (ES) 2019/796 (2019. gada 17. maijs) par ierobežojošiem pasākumiem pret kiberuzbrukumiem, kuri apdraud Savienību vai tās dalībvalstis, OV L 129I, 17.5.2019., 1.–12. lpp; Padomes Lēmums (KĀDP) 2019/797 (2019. gada 17. maijs) par ierobežojošiem pasākumiem pret kiberuzbrukumiem, kuri apdraud Savienību vai tās dalībvalstis, OV L 129I, 17.5.2019., 13.–19. lpp.

²³ COM(2018) 638.

²⁴ https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb-2019-03-13-statement-on-elections_en.pdf.

²⁵ Regula 2019/493, ar ko attiecībā uz pārbaudes procedūru, kura saistīta ar personas datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā, groza Regulu Nr. 1141/2014, OV L 851, 27.3.2019., 7.–10. lpp.

- **Pārredzamības uzlabošana.** Dalībvalstis, politiskās partijas, fondi un kampaņu organizētāji tika aicināti veikt pasākumus politisko paziņojumu un reklāmas pārredzamības uzlabošanai. Mērķis bija dot ES pilsoņiem iespēju atpazīt apmaksātās tiešsaistes politiskās reklāmas un paziņojumus un identificēt to izvietotājus. Piemēram, to var izdarīt, savās tīmekļa vietnēs darot pieejamu informāciju saistībā ar izdevumiem par darbībām tiešsaistē un informāciju par reklāmā izmantotajiem mērķauditorijas sasniegšanas kritērijiem.

Pamatojoties uz šo pieredzi, Komisija 2019. gada oktobrī pieņems visaptverošu ziņojumu par vēlēšanām, kurā tiks aplūkota arī vēlēšanu pasākumu paketes īstenošana.

C. Secinājumi

Gatavojoties Eiropas Parlamenta vēlēšanām, koordinēta ES pieeja palīdzēja nodrošināt labāku gatavību un koordināciju cīņā pret dezinformāciju. Sākotnējā analīze liecina, ka tas palīdzēja atklāt dezinformācijas mēģinājumus un saglabāt vēlēšanu integritāti²⁶, vienlaikus aizsargājot vārda brīvību. Lielākā vēletāju aktivitāte pēdējo divdesmit gadu laikā (50,97 %) atspoguļo iedzīvotāju interesi par Savienību un tās nozīmīgumu viņu dzīvē.

Tomēr darāmā vēl ir daudz. Dezinformācijas draudi attīstās, tāpēc nepieciešami nepārtraukti pētījumi, lai atjauninātu mūsu politikas instrumentu kopumu atbilstoši jaunām tendencēm un praksei. Ļaunprātīgi avoti gan ES, gan ārpus tās pastāvīgi izmanto jaunu taktiku, aizvien vairāk izvēloties mazāka mēroga vietējas darbības, kuru atklāšanas un atmaskošanas risks ir mazāks. Tomēr mērķis joprojām paliek nemainīgs: šķelt mūsu sabiedrību un graut iedzīvotāju ticību demokrātiskiem procesiem un iestādēm.

Mūsu demokrātisko procesu un iestāžu aizsargāšana pret dezinformāciju un manipulācijām ir ilgtermiņa uzdevums, kas prasa nemītīgas pūles. Šajā nolūkā ir nepieciešama ES iestāžu un dalībvalstu kopīga rīcība, kā arī ir jābūt pienācīgiem cilvēkresursiem un finanšu resursiem, lai varētu labāk atklāt, analizēt un atmaskot dezinformācijas kampaņas un uzlabot gatavību dezinformācijas kampaņu novēršanai ES un valstu līmenī. Īpaša atbildība dezinformācijas apkarošanā ir privātajam sektoram, jo īpaši tiešsaistes platformām.

Komisijas vēstījums ES-27 valstu un valdību vadītāju neformālajā sanāksmē Sibiu 9. maijā²⁷ bija nepārprotams: mērķtiecīgu dezinformācijas kampaņu pieaugums turpmāk būs nopietna problēma, tāpēc tā aicināja ES iestādes un dalībvalstis kopīgi rīkoties, lai pretdarbotos šiem draudiem.

Eiropas Ārējās darbības dienests un Komisija kopā ar dalībvalstīm turpinās stiprināt sadarbību starp ātrās brīdināšanas sistēmu, gan izstrādājot kopīgu metodoloģiju dezinformācijas kampaņu analizēšanai un atmaskošanai, gan stiprinot partnerības ar starptautiskiem partneriem, piemēram, G7 un Ziemeļatlantijas līguma organizāciju.

Vēl šogad Komisija ziņos par vēlēšanu pasākumu paketes īstenošanu un novērtēs prakses kodeksa iedarbīgumu. Pamatojoties uz minēto, būs iespējams apsvērt turpmākus pasākumus, kuri nodrošinātu un uzlabotu mūsu ilgtermiņa reakciju uz šiem draudiem.

²⁶ To ir atzinuši arī neatkarīgi dalībnieki un plašsaziņas līdzekļi. Oksfordas Interneta institūta veiktajā pētījumā tika konstatēts, ka mazāk nekā 4 % no ziņu avotiem, kas *Twitter* tika kopīgoti pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām, bija ar dezinformējošu saturu, turpretim galvenajos profesionālajos ziņu dienestos šis rādītājs bija 34 %. Saskaņā ar *FactCheckEU* informāciju laikposmā pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām dezinformācijas bija mazāk, nekā gaidīts, un tā nebija dominējošs temats, kā tas bija iepriekšējo vēlēšanu laikā Brazīlijā, Apvienotajā Karalistē, Francijā un ASV.

²⁷ COM(2019)218.

Komisija un Augstā pārstāve ir apņēmušās turpināt kopīgos centienus aizsargāt mūsu Eiropas demokrātiju pret dezinformāciju un manipulācijām. Mūsu kopīgā atbildība ir nosargāt ES iedzīvotāju tiesības uz faktos pamatotu, objektīvu un uzticamu informāciju.